

1915 OLAYLARINI ADLANDIRMANIN SİYASETİ

AVİM

1915 olayları ve Osmanlı Ermenilerinin bu olaylar içerisindeki yeri akademisyenler arasında tartışmalı bir mesele olarak kalmaya devam etmektedir. Ermeni akademisyen Vartan Martiosian tarafından yakın dönemde yayınlanan ve *The Politics of Naming the Armenian Genocide: Language, History and Medz Yeghern (Ermeni Soykırımını Adlandırmanın Siyaseti: Dil, Tarih ve Medz Yeghern)* (Londra: I.B Tauris, 2021) başlığını taşıyan kitap Ermenice Medz Yeghern (Büyük Felaket) ifadesinin aslında daha sonraları 1948 sözleşmesi ile yürürlüğe girecek olan soykırım teriminin tam karşılığı olduğu yönünde hiç de ikna edici olmayan bir sav öne sürmektedir. Bu görüşe katılmak mümkün değildir, zira hukuki bir kavram olan ve 1948de sözleşmesi yürürlüğe giren soykırım terimi geriye dönük olarak uygulanamaz. Aynı zamanda soykırım teriminin kutsallaştırılması ve Ermenilerce bu terimin 1915 olayları için kullanılmaya başlanması sözleşmenin kabulünden çok daha sonraları, 1960larda ve önemli ölçüde Sovyet kışkırtması neticesinde gerçekleşmiştir.

Çağdaş dönemde, soykırım kelimesi siyasi lobi faaliyetinde bulunan çıkar gruplarının uluslararası kamuoyunda kendi davaları için destek ve sempati kazanmak ve kendilerine rakip olan grupların davalarının ise gayri meşrulaştırılması için yöneltilen bir suçlama mekanizması haline gelmiştir. Amerikalı siyaset bilimci Michael Gunterın belirttiği üzere, soykırım terimi hukuki açıdan yararlı bir kavram olsa da bu kavram kendilerine destek arayan ve düşmanlarını şeytanlaştırmaya çalışan, aralarında Ermenilerin de bulunduğu birçok farklı grup tarafından aşırı ve yanlış bir şekilde kullanılmış ve basitleştirilmiştir.

Şüphesiz Ermenilerce yöneltilen soykırım suçlamaları da bu kategori altında değerlendirilmelidir. 1960lardan önce Ermenilerin bu terimi kullanmamış olmalarının yanı sıra, 1915 olayları için zaman zaman kullandıkları Medz Yeghern ifadesi de soykırım kelimesinin birebir karşılığı olarak kabul edilemez. 1954te dönemin Türkiye Cumhurbaşkanı Celal Bayar ABDye resmi bir ziyaret gerçekleştirdiğinde ABDde bulunan (ve Osmanlı İmparatorluğunun eski vatandaşları olan) Ermeniler tarafından sevgi ve saygıyla kendi cumhurbaşkanları olarak karşılanmıştır. Birinci Dünya Savaşının yarattığı kargaşalı dönemi bizzat yaşayan ve güya bundan hükümeti sorumlu tutan bir halk için bu oldukça ilgi çekici bir husustur.

Kaldı ki 1915 olayları ile ilgili Ermeni yayınları dahi soykırım terimini kullanmaya 1965 yılında başlamıştır. Örneğin 1965 yılı başlarında Ermeni Katliamlarının 50. Yılına Anma Komitesi isimli bir komite, 1915 olayları üzerine bir dizi kitap ve kitapçık yayınlamıştır.

1948 Sözcüğünün kabulünden 17 yıl sonra bu komitenin Ermenice ismi aynı kalmasına karşın, İngilizce ismi Ermenilere Yapılan Türk Soykırımının 50. Yılına Anma Komitesi olarak değiştirilmiştir. Bu olayın da şüphesiz bir şekilde gösterdiği üzere, soykırım terimini kullanma dürtüsü esasen siyasi saiklerle ortaya çıkmış ve Medz Yeghern ifadesine daha iyi bir karşılık bulma çabasının bir ürünü olmamıştır.

Bu noktada okuyuculara hatırlatmak gerekir ki Ermeni davasına küresel anlamda destek toplamaya yardım etmesine ek olarak, soykırım suçlamaları Ermeni Diasporası için başka önemli bir işleve daha sahiptir. Brandon Cannonun da belirttiği gibi; Dil, din ve coğrafi olarak parçalanmış olan Ermeni Diaspora toplulukları kendilerini bir arada tutabilecek tek olgu olan travmatik 1915 olaylarına önemli ölçüde dayanmakta ve bundan güç kazanmaktadır. Başka bir deyişle; bu olayları soykırım olarak tanıma çabası * toprak, dil ve dini olarak ayrılmış olan bu çok çeşitli diaspora toplumlarını bir arada tutabilecek kadar güçlü olan tek bağdır. Bu nedenle Türklere karşı nefretin sürekli olarak ayakta tutulması ve Ermeni kimliğinin soykırım suçlamalarına sıkıca bağlanması, bu kimliğin hayatta kalması ve Ermenileri asimilasyona karşı koruması için Ermeni Diasporasına bir fırsat sunmaktadır.

Aynı zamanda Ermeni milliyetçileri yabancı devletlerin lider ve temsilcilerinin Medz Yeghern ifadesini kendi tercih ettikleri gibi büyük suç anlamından ziyade büyük felaket anlamında kullanmasını kabul etmekte zorlanmaktadır. Çünkü Ermeni milliyetçilerine göre, söz konusu ifade ikinci yorumlamayla kullanıldığında sadece Ermenilerin çektiği acıları tanıtmakta ve Türklere açıkça ve yeterince kınanmamaktadır, bu nedenle de Ermeni milliyetçilerinin sabit fikri olan olan Türk halkının ve devletinin şeytanlaştırılması hedefiyle çelişmektedir.

Ermeni Milliyetçilerinin Medz Yeghern ve soykırım terimlerinin eş anlamlı saymaya çalışan savlarına rağmen bu ikisi temelde farklı kavramlardır. Soykırım kesin ve dar bir şekilde tanımlanmış bir hukuki kavramdır. Medz Yeghern ise Ermenilerin başına gelen bir trajediyi ifade etmektedir. Medz Yeghern mağduriyetin sebeplerine dair kesin bir suçlama olmadan bir mağduriyet ifade etmektedir. Bu ifade ile ilgili olarak Ermenistanın ilk başbakanı olan Hovhannes Kaçaznunun kendimiz ettik, kendimiz bulduk olarak özetlenebilecek ifadesi anlamlıdır.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "1915 OLAYLARINI ADLANDIRMANIN SİYASETİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2021 / 62. Kasım 26. Erişim Nisan 15, 2026.
<https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/1915-OLAYLARINI-ADLANDIRMANIN-SIYASETI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır